

Adroddiad i'r	Pwyllgor Archwilio Partneriaethau
Dyddiad y Cyfarfod	25 Ebrill 2013
Aelod/Swyddog Arweiniol:	Cyfarwyddwr Corfforaethol: Moderneiddio a Lles
Awdur yr Adroddiad	Cyfarwyddwr Corfforaethol: Moderneiddio a Lles
Teitl:	Adroddiad am gynnydd yr adferiad wedi llifogydd Tachwedd 2012

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r aelodau am gynnydd yr adferiad ar ôl llifogydd Tachwedd 2012 yn dilyn adroddiad i friffio'r Cyngor yn niwedd Ionawr. Yn ogystal â hyn, mae'n gofyn barn yr aelodau am ganfyddiadau adroddiad ôl-drafodaeth cychwynol am gyfnod cyntaf proses yr adferiad..

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Mae'r adroddiad hwn yn rhan o gyfres o adroddiadau i'r Pwyllgor Archwilio Partneriaethau am lifogydd a'r modd y bydd y Cyngor yn delio â risg llifogydd, paratoi ac ymateb i ddigwyddiadau o lifogydd a darparu cefnogaeth i gymunedau yn dilyn llifogydd.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Aelodau i ofyn cwestiynau a darparu sylwadau am

- 3.1 materion adferiad presennol
- 3.2 canfyddiadau adroddiad ôl-drafodaeth Cyfnod Adfer 1

4. Manylion am yr Adroddiad

Gwybodaeth ddiweddaraf am y broses adfer

Mae adroddiadau blaenorol i'r Cyngor wedi manylu ar y gwaith a wnaed i roi cymorth i gymunedau er mwyn adfer yn dilyn llifogydd Tachwedd 2012. Roedd yr adroddiad cyntaf yn Rhagfyr 2012, a'r diweddaraf yn niwedd Ionawr 2013.

Yn syml, roedd tua 500 o wedi'u heffeithio gan lifogydd, yn Llanelwy, Rhuthun, Rhuddlan a'r Brwcws ac eiddo wedi'u heffeithio mewn cymunedau eraill hefyd. Cafodd effaith ar tua 40 o fusnesau.

Sefydlwyd Grŵp Adfer Corfforaethol a'r is-grwpiau (gweler Atodiad I ar gyfer y strwythurau perthnasol) o fewn diwrnod i'r llifogydd ddigwydd, gan gynnwys

swyddogion y Cyngor a phartneriaid o wahanol asiantaethau ac adrannau. Mae'r Grŵp yn parhau i gyfarfod yn fisol ar hyn o bryd. Mae Is-Grŵp Iechyd a Lles a Grwpiau Adfer Cymunedau yn Llanelwy a Rhuthun yn parhau i gyfarfod yn rheolaidd i sicrhau bod cefnogaeth yn parhau i fod ar gael i breswylwyr a chymunedau a effeithiwyd arnynt hyd nes bydd yr holl breswylwyr wedi dychwelyd adref (mae disgwyl i'r rhan fwyaf ddychwelyd erbyn mis Mai), a thu hwnt i hynny fel bo'r angen.

Yn ystod y cyfnod hyd at y Nadolig, darparwyd cymorth dwys yn bennaf i'r prif gymunedau oedd wedi'u heffeithio drwy wasanaethau glanhau helaeth, tai dros dro, canolfannau gwybodaeth a chynghor, yn ymdrin â materion lles, sesiynau chwarae, cefnogaeth benodol i fusnesau unigol, darparu gwybodaeth i roi cymorth i breswylwyr i hawlio yswiriant, glanhau a delio â'r adeiladwyr, ynghyd â rhoi cymorth i sefydlu Grwpiau Adfer Cymunedau a chefnogi eu gweithgareddau.

Ers mis Rhagfyr, mae'r gwaith adfer wedi canolbwyntio ar ddarparu gwybodaeth, gan gynnwys sesiynau galw draw, taflenni hysbysu yn cynnig cefnogaeth hawliau lles penodol, ac yn dechrau sylwi ac ymateb, gyda partneriaid, i effeithiau hirach ac anoddach yn sgil effaith y llifogydd- yn enwedig anghenion emosiynol, ond yn cynnwys materion megis costau ailyswiro uchel. Mae'r rhan fwyaf o'r gwaith yn cael ei gydlynu drwy'r Grwpiau Adfer Cymunedau, ac mae'r wybodaeth ddiweddaraf am weithgarwch diweddar wedi'i atodi yn Atodiad 2.

Mae grŵp o sefydliadau gwirfoddol, gyda chefnogaeth cyngor Gwasanaethau Gwirfoddol Sir Ddinbych, wedi bod yn llwyddiannus gyda'u cais am gyllid gan y Gronfa Loteri Fawr i gynnal amrywiaeth o wasanaethau lles i'r cymunedau a effeithiwyd gan y llifogydd. Bydd y cymorth hwn yn werthfawr i unigolion a chymunedau sy'n delio ag effeithiau hir dymor llifogydd.

Ôl-Drafodaeth Cyfnod 1 y Broses Adfer

Ar 13 Mawrth, cynhaliwyd sesiwn ôl-drafod ffurfiol ar gyfer yr asiantaethau a'r unigolion allweddol sy'n rhan o'r broses Adfer. Mae proses ôl-drafod wedi'i gynnal yng nghyfnod "Ymateb" i'r llifogydd.

Roedd ôl-drafodaeth Adferiad yn cynnwys Cyfnod 1- yn syml hyd at ddiwedd Rhagfyr 2012- sef y cyfnod prysur yn syth ar ôl y llifogydd. Dewisom gael ôl-drafodaeth gychwynnol am y cyfnod hwn gan y bydd y gwersi sydd i'w dysgu yn wahanol yn syth ar ôl i argyfwng ddigwydd na'r rhai sy'n ymddangos ar ôl ychydig fisoedd – a rydym wedi bod yn awyddus i beidio â cholli'r gwersi o'r oriau, dyddiau a'r wythnosau cyntaf. Ein bwriad fydd cynnal ôl-drafodaeth pellach, efallai ynghanol 2013, i gadw'r gwersi a ddysgwyd yn y misoedd a ddilynodd yr argyfwng cyntaf wrth i bobl atgyweirio eu heiddo a dychwelyd i'w cartrefi.

Mae'r broses ôl-drafod a'r adroddiad wedi'u hariannu drwy'r LRF, Fforwm Lleol Cymru Gydnerth y Gogledd, sy'n goruchwyllo cynllunio ar gyfer pob achlysur argyfwng ar draws y rhanbarth. Mae'r adroddiad cychwynnol sydd i'w drafod a rhoi sylwadau arno yn y Grŵp Adfer Corfforaethol ar 12 Ebrill wedi'i atodi fel dogfen gyfrinachol yn Atodiad 3,. Yna bydd yn rhaid iddo gael ei gymeradwyo'n ffurfiol gan gadeirydd Fforwm Cydnerth Lleol.

Mae chwech argymhelliad wedi'u llunio, fel a ganlyn. Mae cyd-destun yr Argymhellion wedi'u gosod yn adroddiad yr ôl-drafodaeth yn Atodiad 3:(Mae Atodiad 3 wedi'i wahardd rhag cael ei ddatgelu i'r cyhoedd yn unol â pharagraff 14 Rhan 4 Atodlen 12A Deddf Llywodraeth Leol 1972)

Canllawiau Gweithredu

Argymhelliad 1 – LRF Gogledd Cymru yn cydweithio gyda partneriaethau Amlasiantaethol i geisio codi ymwybyddiaeth o ddogfennau gweithredu ar gyfer amrywiaeth o agweddau cyfnod yr adferiad, gan sicrhau bod manau megis eglurder rôl, cadwyn awdurdod, sefydlu canolfannau gorffwys, gweithredu canolfannau cyngor a rheoli nwyddau sy'n cael eu rhoi yn cael eu pwysleisio. Efallai y bydd modd dysgu o brofiad eraill drwy adroddiadau ôl-drafodaethau sydd wedi'u cyhoeddi.

Dysgu a datblygiad

Argymhelliad 2- I ategu'r argymhelliad blaenorol dylai LRF Gogledd Cymru weithio gyda'r partneriaethau amlasiantaethol i ganfod cynulleidfa ehangach o bersonél addas i dderbyn hyfforddiant ar eu rôl a'u cyfrifoldebau a chyhoeddi'r holl gyfarwyddiadau sydd ar gael. Dylid dilysu'r broses hon drwy ei hymarfer.

Sefydlu Canolfannau

Argymhelliad 3 – Dylai LRF Gogledd Cymru weithio ar y cyd gyda'r partneriaethau amlasiantaethol i adolygu eu trefniadau ar gyfer codi ymwybyddiaeth mewn perthynas â chynllunio ymlaen llaw, sefydlu a gweithrediad canolfannau cyngor/gwybodaeth

Rhestrau Cyswllt

Argymhelliad 4 – Dylai LRF Gogledd Cymru a'r partneriaethau amlasiantaethol ystyried cyfuno cyfeirlyfrau cyswllt.

Rheoli Gwybodaeth

Argymhelliad 5 – Dylai LRF Gogledd Cymru a'r partneriaethau amlasiantaethol ystyried pa wybodaeth sydd ei hangen, dull o'i chadw, system sy'n ei phrosesu a dull i'w rhannu.

Cyfathrebu

Argymhelliad 6 – Dylai LRF Gogledd Cymru a'r partneriaethau amlasiantaethol ystyried y dull gorau o drosglwyddo negeseuon i ymatebwyr a grwpiau cymunedau, sy'n addas i'r gynulleidfa. Dylid archwilio cynnal cyfryngau amlasiantaethol i barhau'r cyswllt cymunedol a darpariaeth gwybodaeth.

Unwaith y bydd yr adroddiad a'r argymhellion wedi'u cymeradwyo'n ffurfiol, bydd angen datblygu cynllun gweithredu lleol i sicrhau bod y gwersi ar waith fel y gallwn fod wedi paratoi yn well petai digwyddiad o lifogydd tebyg yn digwydd eto.

Ôl-drafodaeth y gymuned/Grwpiau Adfer Cymunedau

Nid oedd ôl-drafodaeth 11 Mawrth yn cynnwys cynrychiolwyr o'r Grwpiau Adfer Cymunedau. Roedd hyn yn fwrriadol gan ein bod yn credu y dylid cael proses ar wahân. Mae'n amlwg, drwy wneud eu gwaith, eu bod wedi cael profiad a fyddai'n fuddiol iawn i gymunedau eraill ledled y DU - er enghraifft defnyddio cyllid Maerol,

neu'r modd y maent wedi cyfathrebu'n effeithiol gyda'r preswylwyr a effeithiwyd arnynt (roedd defnyddio 'City Times' yn Llanelwy a chyfryngau cymdeithasol yng Nglastir yn ddulliau gwahanol iawn o gyfathrebu ond roedd y ddau yn effeithiol.)

Rydym am roi cymorth iddynt gofnodi'r gwersi hyn ond angen cytuno pryd a sut i wneud hyn. Credwn hefyd y dylid casglu adborth gan y preswylwyr a effeithiwyd – i gael eu barn am ymateb y Cyngor i'r argyfwng a hefyd ar sut y rhoddwyd cymorth iddynt i 'adfer'. Unwaith eto, mae'r amseru yn bwysig, gan fod nifer ohonynt yn parhau i aros i ddychwelyd adref. Yn ogystal â hyn, rydym am gydweithio - nid ydym am wylltio'r preswylwyr, er enghraifft drwy anfon nifer o holiaduron atynt, yn enwedig wrth iddynt ganolbwyntio ar gael dychwelyd i fywyd cyn agosed i'r arferol â phosibl.

5. Sut y mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae llifogydd yn cael effaith ar bron i bob un o'r blaenoriaethau corfforaethol – ar unigolion sy'n agored i niwed, tai o ansawdd da ar gael, mae'n effeithio ar adfywiad economaidd, yn gallu amharu ar addysg plant a dinistrio isadeiledd hanfodol. Mae prosesau adfer da yn cynnwys gweithio'n agos gyda'r cymunedau, gan gefnogi amcan y Cyngor o fod yn gyngor agosach at y gymuned. Gallant liniaru effeithiau gwaethaf llifogydd, gan roi cymorth iddynt ddychwelyd i'r arferol mor gyflym â phosibl.

6. Beth fydd yn ei gostio a sut bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae cyfanswm costau'r llifogydd wedi bod yn gryn dipyn. Ar hyn o bryd, amcan gyfrifiad yr ymateb cychwynnol yw £270mil, sy'n is na'r trothwy cefnogaeth Cynllun Cymorth Ariannol Brys (EFAS). Roedd hyn yn cynnwys £80mil o dal-dros-ben yswiriant ar achosion sy'n debygol o fod yn fwy na £1m - yn bennaf yn gysylltiedig â tai cyngor. Mae costau adfer arwyddocaol hefyd, a'r mwyaf o'r rhain oedd colli incwm o Dreth y Cyngor ar dai gwag. Yr amcan gyfrifiad o gyfanswm costau adfer yw £313mil ar hyn o bryd. Nid yw hyn yn cynnwys costau sy'n cael eu meddiannu gan wasanaethau sydd wedi'i amcangyfrif i fod tua £115mil. Gwnaed cais i Lywodraeth Cymru am gyllid gan gynllun FARE i roi cymorth gyda chostau adfer a dyfarnwyd £158mil. Mae hwn yn cael ei ddefnyddio i gyfrannu at gost cyffredinol y digwyddiad i'r cyngor.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb a gynhaliwyd am y penderfyniad? Dylid cynnwys yr Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb a gwblhawyd fel atodiad i'r adroddiad.

Mae Is-Grŵp Iechyd a Lles wedi bod yn canolbwyntio ar effaith y llifogydd ar yr henoed a phobl anabl ers llifogydd Tachwedd 2012.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gydag Archwilio ac eraill?

Mae Grŵp Adferiad Corfforaethol yn grŵp amlasiantaethol amlsector, â'r is-grwpiau hefyd- yn enwedig Grwpiau Iechyd a Lles ac Adfer Cymunedau (mae aelodau etholedig lleol yn eu mynychu hefyd). Mae'r grwpiau hyn wedi arwain a ffurfio'r gwaith adfer a wnaed.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Gweler adran 6.

Mae costau'r llifogydd wedi bod yn gryn dipyn. Rydym wedi cytuno y bydd yr holl gostau gwasanaeth ychwanegol yn cael eu hariannu'n gorfforaethol o gronfeydd wrth gefn y Cyngor.

10. Pa risgiau sy'n bodoli ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae wedi bod yn anoddach gweld yn glir beth yn union mae pob preswylwr a chymunedau unigol eu hangen ers y Flwyddyn Newydd a gall hyn arwain at fethu gwybodaeth allweddol yn y broses adferiad. Mae'r risg wedi'i lleihau gyda'r canolfannau galw draw ond y prif fodd o leihau'r risg yw'r Grwpiau Adfer Cymunedau, yn enwedig gan fod preswylwyr sydd wedi'u heffeithio fwyaf wedi bod yn mynychu. Mae materion gwarchod data wedi'i gwneud yn anodd i rannu data'n gynhwysfawr ar draws yr asiantaethau i ganfod pobl all gael eu methu. Mae hawliau lles, cyfathrebu a chysylltiadau ffôn i breswylwyr sy'n dychwelyd yn fesurau lliniaru ond yn ogystal â hyn maent yn fentrau a rhwydweithiau cymunedol.

Swyddog Cyswllt:

Cyfarwyddwr Corfforaethol: Moderneiddio a Lles

Ffôn: 01824 706149